

PAWEŁ SANKIEWICZ

Średniowieczna broń drzewcowa i uzbrojenie ochronne ze zbiorów Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy

Medieval pole weapon and defensive armaments from the collection of the Museum of the First Piasts at Lednica

Zbiory militariów pochodzące z grodzisk, którymi opiekuje się Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, należą do najcenniejszych w Polsce i stanowią unikatową kolekcję w skali całej Europy. Za sprawą bardzo dużej liczby i różnorodności okazów, przy dość jednorodnej chronologii, zbiór ten jest podstawą licznych opracowań bronioznawczych oraz dotyczących historii wojskowości. Przydatny jest również przy badaniach nad strukturami osadniczymi i społecznymi, średniowieczną estetyką, technikami produkcji czy wymianą ponadregionalną. Razem daje to obszerną podstawę źródłową do pogłębionych studiów nad rozwojem państwa pierwszych Piastów.

W ramach studiów nad uzbrojeniem średniowiecznym ze zbiorów Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy podjęto program badań obejmujący kolejne kategorie zabytków. W realizowanych projektach stosowane jest podejście interdyscyplinarne wykorzystujące szerokie spektrum dostępnych obecnie analiz specjalistycznych. Łączy ono w sobie użycie technik tradycyjnych oraz nowoczesnych, niejednokrotnie badań pionierskich, eksperymentalnych. Zaangażowanie w projekty wysokiej klasy specjalistów zapewnia zachowanie optymalnego poziomu prowadzonych badań oraz publikacji archeologicznego dziedzictwa kulturowego. W latach 2010–2011 przygotowano monografię *Miecze średniowieczne z Ostrowa Lednickiego i Giecza*, w ramach której opracowano 14 mieczy i elementów ich garniturów. Przedmioty poddano analizom formalnym oraz przeprowadzono badania dendrologiczne, metaloznawcze, radiograficzne oraz termowizyjne. Kolejne opracowanie dotyczy broni obuchowej (*Topory średniowieczne z Ostrowa Lednickiego i Giecza*, 2013). W opracowaniu uwzględniono 148 toporów, które poddano analizie formalnej oraz badaniom specjalistycznym: dendrologicznym, cyklowi badań metaloznawczych oraz wykorzystanych skór zwierzęcych. W roku

2017 rozpoczęto realizację kolejnego projektu zatytułowanego „Broń drzewcowa i uzbrojenie ochronne z Ostrowa Lednickiego i Giecza”. Przedsięwzięcie zostało dofinansowane ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu „Ochrona zabytków archeologicznych” zarządzanego przez Narodowy Instytut Dziedzictwa. W ramach zadania przeprowadzono tradycyjne analizy bronzoznawcze, badania specjalistyczne z zakresu nauk fizyko-chemicznych i przyrodniczych, wykonano dokumentację oraz niezbędne zabiegi konserwatorskie.

Przedmiotem badań były dwa rodzaje uzbrojenia. Pierwszy to broń drzewcowa pozyskana podczas prac archeologicznych, głównie podwodnych prowadzonych przy Ostrowie Lednickim. Jest to największy w Polsce zbiór tego rodzaju broni pochodzący z jednego miejsca, co przy dużej różnorodności typów daje podstawy do szerszych studiów. Cechą wyróżniającą dla tego zbioru jest występowanie licznych fragmentów drzewców: od niewielkich kawałków po zachowane w całości. Okazy broni drzewcowej poddano analizie typologicznej oraz licznym badaniom specjalistycznym (analiza drewna, cykl badań metaloznawczych, zdjęcia RTG). Drugim typem uzbrojenia, które ujęto w projekcie, jest uzbrojenie ochronne. Składają się na nie: jedyny zachowany na ziemiach polskich hełm typu normañskiego z jeziora Lednica, niezwykle rzadki szyszak typu wielkopolskiego z Giecza (obecnie w zbiorach Muzeum Archeologicznego w Poznaniu) i kolczugi (cała pochodząca z jeziora Lednica oraz liczne drobne fragmenty tego typu pancerzy z grodzisk, osad i cmentarzysk z okresu początków państwa polskiego). Uzupełnieniem analizy formalnej uzbrojenia ochronnego są badania metaloznawcze i zdjęcia RTG.

Efektorem podjętych prac jest publikacja *Broń drzewcowa i uzbrojenie ochronne z Ostrowa Lednickiego, Giecza i Grzybowa*. Pozwala ona na dokładne zapoznanie

się z egzemplarzami uzbrojenia średniowiecznego znajdującymi się pod opieką Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy. Analizy bronzoznawcze przybliżają kontekst kulturowy oraz chronologiczny opracowanych militariów, a wyniki badań specjalistycznych ukazują preferencje materiałowe oraz pozwalają lepiej odtwarzać technologie stosowane w okresie średniowiecza przy produkcji uzbrojenia. Obok opracowań merytorycznych istotną częścią publikacji jest również katalog źródeł opatrzone m.in. danymi metrycznymi oraz rycinami zabytków. Wydawnictwo dzięki prezentacji militariów ze zbiorów Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy ma promować miejsca związane z początkami polskiej państwowości oraz szerzyć wiedzę o kulturze Europy średniowiecznej.

mgr Paweł Sankiewicz
Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy
Dział Głównego Inwentaryzatora
Dziekanowice 32
62-261 Lednogóra
e-mail: pawel.sankiewicz@lednica.pl
 <https://orcid.org/0000-0002-1655-4417>